

'La tardor barcelonina', novel·la avantguardista de Francesc Pujols

Descobriments

ENRIC CASASSES

De moment la bomba espiritual més forta del segle XXI, dèiem dimecres passat, és un text del 1890: els *Dimonis* de Verdaguer, publicats el 2002 al segon volum dels *Manuscrits verdaguersians de revelacions, exorcismes i visions* de l'editorial Barcino. El segle de Miró, Ponç, Vinyoli, Estellés... no haurà pogut aprofitar la violenta sinceritat d'aquests quaderns, però a partir d'ara el seu efecte encara serà més fort que si s'haguessin publicat fa temps: són un clàssic de l'esperit, i ens arriba amb una aura de secrecia i ocultació de més de cent anys.

L'altra sotragada forta d'aquest començ de mil·lenni és el descobriment, per Joaquim Auladell, d'una cosa que era a la vista de tothom i no la veïem: *La tardor barcelonina* de Francesc Pujols, novel·leta que s'havia publicat en fullotó als números 1 al 13 del *Papitu* (1908-09) i després caigué en el més absurd oblit. Però si es va publicar a la revista que llavors dirigia el dibuixant Apa (que no és altre que el crític i narrador Joan Sacs, o sigui el pintor Feliu Elias, el primer hiperrealista) vol dir que la va llegir molta gent. Ningú n'ha parlat ni surt enlloc, i és una de les obres més impactants de la modernitat artística i vital europea, el primer llibre avantguardista del segle: l'únic precedent que se li pot trobar, pel seu coratge moral, és l'*Ubú Rei* de Jarry, que altrament no s'hi assembla gens. *La tardor barcelonina* s'ha reeditat ara amb un pròleg d'Auladell que, com el que va posar fa dos anys a l'*Hiparxiologi o ritual de la religió catalana*, ofereix bones idees,

i sentiments, sobre el Modernisme noucentista.

Allucinògena, onírica i carnavalesca, plena de llum, *La tardor* és una foguerada espurnejant d'inventiva que s'anticipa a l'esclat futurista i dadà, però va dirigida a tots els públics, incloent-hi el gran públic que busca la fondària de l'emoció i del fruit. Melodrama vulgar? Novel·la eròtica? Reflexió terrible? Poema d'amor? Veritable tragèdia? Gran guinyol? Humor groller de tirar al dret? Una manera nova d'enfocar la literatura? La resposta de totes aquestes preguntes és que sí.

Les avantguardes seran molt modernes, però els seus temes són antics: el de l'Ubú de Jarry no és altre que el de Macbeth. L'argument de *La tardor*, més vell que el gratar-se, és "he assassinat el meu amor", com la cançó de Pau Riba. El llibre tracta de "les carícies que les dones fan per enamorar", que sempre són falses (per enamorar és diferent de per amor). L'autor és un assassí que té dues sortides: "suïcidar-me o vestir-me de dona", i d'entrada tria la segona: "Sóc una dona alta, amb el nas una mica massa llarg, però amb la boca perfecta i sobretot amb els ulls ben pintats". Les aventures que li passen desafien qualsevol intent de resum o descripció: els poblets salten i ballen per la muntanya, la realitat es posa de cap per avall, els personatges no són qui són...

El pensament de Pujols va a tota ve-

locitat i el seu escriure és directe i senzill com un raig de bufetades. S'enfila als conceptes més alts sense perdre la immediatesa material dels sers vius. Prosa d'escudella i carn d'olla, diria ell. *La tardor barcelonina* i les altres obres de joventut

no són, com s'ha dit, pornogràfiques, sinó pitjor: són reflexions dissolvents de les idees sobre l'amor i l'aparellament. I ja s'hi intueix el poderós filòsof i pensador de la religió que serà el Pujols de la maduresa, amb obres com el *Llibre de Job*, publicat el 1922 a l'editorial de Salvat Papasseit.

Pujols era un poeta que havia aparegut el 1904 apadrinat per Maragall (no

GUILLEM CIFRE

n'hi ha gaires!) amb el *Llibre que conté les poesies d'En Francesc Pujols amb un pròleg d'En J. Maragall*, poesies que van tenir un fort efecte sobre el jove Papasseit. Llegint *La tardor* el de la rosa als llavis s'adona que tot és primavera, que és un dels temes del llibre.

El 1906 el futur filòsof havia tret una novel·la filosòfica d'aparença escandalosa i en castellà, *El nuevo Pascual o la prostitución*, sota el nom de Don Augusto de Altozanos (que aviat es reeditarà), que sembla trencar sense contemplacions amb els poemes, no té res a veure amb el món de la novel·la catalana, i és del tot original en el de la castellana i àdhuc al nivell mundial. Comença així, avisant: "Vet aquí un llibre per als que no se'l prenguin en seriò". Segur que el va llegir Macedonio Fernández (el primer revolucionador de la novel·la americana, i no és estrany que un llibre publicat a Barcelona amb un títol tan cridaner arribés al mar del Plata); també es va empassar el *Pascual* amb fruïció Gómez de la Serna, se li veu en tot el que va escriure; i Foix, adolescent, el devia llegir mig amagant-se rere uns sacs de farina: l'aguda exaltació eròtica mental del protagonista, que es casa amb una virginal però a l'hora de la veritat (la nit de nocces) espavilada Gertrudis, devia destorbar i torbar el jove i jove Josep Vicenç, que ja no la podrà oblidar.

A *La tardor barcelonina* el marc de la revista humorística permet una llibertat que Pujols aprofita a fons per ballar a la corda fluixa entre art i realitat amb total despreocupació i un gran sentit de l'equilibri. "La meva consciència, no subjecta a cap religió ni inclinada a les negacions, em permet parlar de tot", diu. És efectivament un autor excepcional: no s'autocensura mai. El seu cervell insondable és inesgotable, i a les obres de joventut, quan encara no ha travat el sistema ni fundat la religió, la riquesa hi és impremeditada i bulliciosa. Sense cap escena obscena, la temperatura eròtica és molt alta. Una de les obres més divertides i atrevides del segle XX acaba de renéixer ara per alegrar-nos el XXI.

• ENRIC CASASSES. POETA

Carta oberta a Joaquim Nadal

BERNARDO FERNÁNDEZ

Benvolgut Quim,

T'escric aquestes línies perquè sé que amb el tema del Carmel has passat els pitjors dies de la teva vida. Et conec de fa un munt d'anys.

Avui el que vull és fer-te una mica de costat en aquests moments que estàs vivint amb aquesta maleïda crisi. Et vaig començar a tractar quan vas ser escollit com a candidat del PSC a la presidència de la Generalitat i em va tocar acompanyar-te diverses vegades en la campanya. Recordo una tarda que ens vam patejar un bon reguitzell d'entitats del Poblenou i el Besòs, després et vaig haver d'organitzar un acte al Centre Cívic del Besòs i dies més tard vam compartir taula en un sopar de gent gran del Districte de Sant Martí.

Fins aleshores per a mi no eres més que l'alcalde de Girona. Això sí, un bon alcalde, però poca cosa més. En la distància curta vaig poder intuir que dins

teu habitava un polític de dimensions considerables però, si he de ser sincer, després et vaig perdre una mica la pista i no vaig tornar a saber res més de tu fins a finals de l'any 99, que jo vaig arribar al Parlament i tu eres el portaveu del nostre grup. Era el grup parlamentari més potent, més fort que potser mai ha tingut el Parlament de Catalunya. I és aquí on jo començo a redescobrir Quim Nadal i la seva grandària política. No era gens fàcil portar endavant aquell grup gairebé de magnífics amb fam de govern i tu ho vas aconseguir de forma magistral, amb mà esquerra, amb tacte i quan era necessari amb fina contundència, i no només això. A més a més mai no vas deixar de banda la teva responsabilitat específica com a diputat i per a tots nosaltres, propis i estranys, era una lliçó magistral escoltar i veure les teves intervencions.

Després van arribar les eleccions i a nosaltres ens va tocar formar govern

amb altres forces polítiques. A tu, el president Pasqual Maragall et va posar al capdavant de la conselleria de Política Territorial, sens dubte una de les més importants en l'organigrama del govern per no dir la que més.

I vas començar a fer la teva feina en un terreny gens fàcil, amb uns companys de viatge amb els quals no sempre compartim els punts de vista ni les solucions als problemes que en infraestructures té el país. Però tu, posant-hi passió i seny alhora, te n'anaves sortint prou bé. Això ha estat a causa de la teva dedicació, és clar, però també de la teva lucidesa per explicar de forma planera i a la vegada convincent i argumentada les teves decisions i el seu perquè.

Tampoc en el tràmit parlamentari l'oposició t'ha donat respir. Un diputat jove i preparat, però amb aires de talibà, ha buscat dia rere dia el cos a cos amb tu des del primer moment. Segurament deu pensar que si aconseguix tocar-te, encara que sigui de forma mins haurà tocat la glòria amb les mans. S'equivoca, aquest jove vailet: ha de menjar moltes

sopes polítiques i ni així crec que arribi mai a l'alçada de les teves sabates.

Però més enllà de tot això, tu feies una tasca encomiable i eres sens dubte un dels membres del govern més ben valorats, per no dir el que ho era més. De fet, eres un referent. Però van arribar el fatídic 27 de gener i els dies successius i tot es va trasbalsar. Jo sé, perquè m'ho ha dit gent del teu entorn, que has passat nits i nits sense dormir. Sé també que has fet allò que no s'havia fet mai en aquest país, que és comparèixer a petició pròpia davant el Parlament al cap de tres setmanes dels fets i al cap d'un mes i mig en un ple monogràfic. I a més a més amb explicacions convincents, raonades i sinceres.

Ara les coses i les cases ja no es mouen i podràs descansar una mica. Però et queda molt per fer al Carmel i en d'altres indrets. Recorda que eres i continues essent un referent. Quim, aquest país necessita gent com tu. Fes-nos un favor: no canviïs mai. Si no existissis t'hauríem d'inventar. Cordialment.

• BERNARDO FERNÁNDEZ. DIPUTAT PEL PSC AL PARLAMENT DE CATALUNYA